

2016-05-03

HIV

Informatsioon patsiendile, õigused ja käitumisjuhised. Rootsi Nakkushaiguste Arstide Seltsi infoleht.

Miks olete saanud selle infolehe?

Teil on HIV nakkus või HIV nakkuse kahtlus. Käesolev infoleht annab teavet HIV ja selle ravi kohta ning nõuandeid, kuidas toimida.

Mis on HIV?

HIV e. HI-viirus kahjustab immuunsüsteemi. Tänapäeval leidub ravimeid, mis korrektsel kasutamisel vähendavad organismis leiduva viiruse hulka, nende ravimite abil võib inimene elada täisväärtuslikult pikka aega. Kui ravimeid võetakse õigesti, on risk kellegi teise HI-viirusega nakatamiseks väga väike. HI-viiruse nakkus ei ole välja ravitav, ka püsiravi korral ei kao viirus organismist täielikult. Kui nakatunu ei saa ravi, siis aja jooksul immuunsüsteemi kaitse nõrgeneb ning võivad areneda harvaesinevad nakkushaigused või vähk. Seda haiguse hilist staadiumi nimetatakse AIDS-iks. Praegusel ajal enamikul HI-viirusega nakatunutest haigus AIDS-ini ei arene.

Kuidas HIV levib?

Enamik HI-viirusega nakatunuid on saanud nakkuse kaitsmata vaginaalsest või anaalsest vahekorrast, mõnel juhul ka suuseksist. HI-viirust sisaldav veri on äärmiselt nakkusohtlik, HI-viirus võib ühelt inimeselt teisele üle kanduda vereülekandega, nõelatorkega või ühiste süstimisvahendite kasutamisega. Risk nakatuda on samuti juhul, kui HI-viirusega veri satub limaskestadele silmas, ninas või suus, samuti vigastusele nahal. Hästi toimiv HI-viiruse ravi vähendab oluliselt nakkusohtu, kuid ei kõrvalda seda kunagi täielikult. HI-viirus võib üle kanduda emalt lapsele raseduse, sünnituse või imetamise ajal. Kui ema nakatumine HI-viirusega on teada, siis ravi abil ning imetamisest loobudes on võimalik ohtu lapsele peaaegu täielikult kõrvaldada.

Kuidas HI-viirus ei levi?

HI-viirus ei levi kallistuste, suudluste või paitustega. Samuti ei ole nakkusohtlikud pisarad, uriin, väljaheited, okse ja ninasekreet, kui need pole verega segunenud. Kahjustamata nahale sattunud veri pole samuti nakkusohtlik.

Õigused

Rootsis kehtiva nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse kohaselt on HI-viiruse test, arsti visiidid ja ravi tasuta.

Samuti on õigus saada psühholoogilist ja sotsiaalset tuge haigusega toimetulekuks. Nõuandeid, kuidas vältida teiste nakatamist, annab raviarst. HI-viiruse kandja ebavõrdne kohtlemine pole lubatud. Puude alusel diskrimineerimist käsitlevad õigusaktid hõlmavad ka HI-viirust.

Tööalane tegevus

Õppimist või töötamist HI-viirusega nakatumine üldjuhul ei piira.

Rasedus ja imetamine

Rasestumiseks on võimalik saada abi selliselt, et risk partneri ja lapse nakatumiseks oleks võimalikult väike. HI-viirusega nakatunud naised ei tohi last rinnaga toita.

HI-viirus lastel

Lapsevanemad/hooldajad ning lapsed saavad eakohast nakkushaiguste ennetamise alast infot raviarstilt. HI-viirusega nakatunud lastel on teiste lastega võrdsed õigused lastehoiule ja koolile, kuid neil võib olla erivajadusi. Vanema/hooldaja nõusolekul võib ravi- või nakkushaiguste arst edastada vajaliku informatsiooni eelkoolile. Kui laps läheb kooli, siis informeeritakse kooliarsti.

Kondoomi kasutamine vaginaalse ja anaalse suguuhte ning suuseksi korral

Kondoom kaitseb hästi HIV ja teiste seksuaalsel teel levivate haiguste eest, seda tuleb kasutada kogu suguuhte kestel. On tõenäoline, et ka vaginaalne e. naiste kondoom kaitseb HI-viiruse eest, kuid seda meetodit pole teaduslikult uuritud. Nakkuse edasikandumise ohu vähendamiseks tuleb kondoomi kasutamist nii anaal- kui ka vaginaalseksi korral jätkata ka püsiravi perioodil.

2016-05-03

Ennetusravi ravimitega

Kahtluse korral, et olete nakatanud kellegi kondoomiga kaitsmata seksuaalkontakti ajal, verega kokkupuutumise tõttu või mõnel muul viisil, on võimalik viia läbi ennetusravi ravimitega, nn. kokkupuutejärgne profülaktika. Sellega tuleb alustada esimesel võimalusel, võttes võimalikult kiiresti ühendust raviarsti või nakkuskliiniku valvearstiga.

HIV-nakkuse seire

HI-viirusega nakatunud inimeste leidmine on äärmiselt oluline nii nende ravimise kui ka nakkuse edasise leviku ärahoidmise seisukohalt. HI-viiruse kandja peab seetõttu informeerima nii nendest, kellelt nakkus võib pärineda kui ka nendest, kellele see on võinud edasi kanduda. Nende hulka kuuluvad inimesed, kellega nakatunu on olnud seksuaalvahekorras, jaganud süstimisvahendeid või mõnel juhul ka perekonnaliikmed. HIV-nakkuse seirega tegeleb raviarst, kliiniku psühhosotsiaalne nõustaja või õde. HIV-seire teostajale antud info on konfidentsiaalne. Isikud, kelle kohta infot antakse ei saa teada, kes seda andis. Neid teavitatakse ainult vajadusest end testida.

Verd tuleb alati käsitseda kui nakkusohtlikku

- Isikud, kes võivad kokku puutuda nakatunud verega, nt. haavade sidumisel vms. toimingute ajal, peavad kasutama kindaid.
- Verega määrdunud materjalid tuleb enne utiliseerimist pakendada. Riideid tohib pesumasinas pesta.
- *Kui nakatunud verd on sattunud kellelegi silma, ninna või suhu, tuleb kokkupuutekohta viivitamata veega loputada. Isikut tuleb informeerida, et veri on HI-viirusega nakatunud ning et tal tuleb esimesel võimalusel võtta ühendust teie raviarsti või nakkuskliiniku valvearstiga.*

Käitumisjuhised, mida tuleb järgida teiste nakatamise ärahoidmiseks

Rootsis kehtiva nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse kohaselt on HIV eriti ohtlik haigus. Teil on kohustus takistada nakkuse edasikandumist teistele inimestele. Nakkusohu tekkimisel tuleb informeerida teisi oma haigusest. Allpool on loetletud õigusaktidel põhinevad käitumisjuhised nakkuse leviku takistamiseks. Enamik neist kehtib kõikide HI-viirusega nakatunud isikute kohta, kuid mõned neist olenevad teie olukorrast ning võivad aja jooksul muutuda. Igal konkreetsel juhul otsustab allpool toodud käitumisjuhiste rakendamise raviarst.

1. *Osalemist tööelus või teistes tegevustes võidakse piirata nakkuse levimise ohu korral.*
2. *Keelatud on loovutada verd, kudesid või organeid siirdamiseks.*
3. *Süstalde, kanüülide ja teiste meditsiiniliste torkevahendite kasutamise korral ei tohi teistel lubada neid kasutada.*
4. *Juhul, kui süstlaid või kanüüle kasutatakse narkootikumide või teiste sarnaste ainete manustamiseks, ei tohi teistel lubada neid kasutada. Samuti ei tohi kasutada ühist segamisanumat. Kõike süstimiseks kasutatavat tuleb hoida ja utiliseerida selliselt, et see ei seaks teisi nakatumisohu.*
5. *Vere nakkusohtlikkusest tuleb teatada iga kord, kui saadakse hambaravi või teisi ravi protseduure, millega võib kaasneda kokkupuude teie verega, nt. proovide võtmisel või kirurgilisel lõikusel.*
6. *Vere nakkusohtlikkuse eest tuleb hoiatada enne kõikide selliste toimingute alustamist, kus kasutatakse terariistu ning võib esineda veritsust, nt. tätoveerimine, kõrvade augustamine, nn. piercing.*
7. *Seksuaalpartnerit tuleb HI-viirusega nakatumisest informeerida enne viiruse edasi kandumise ohtu tekitavat sugühendust. Selline oht esineb kõikide suuseksi ning vaginaalse ja anaalse sugühte vormide puhul. HI-viirusest tuleb informeerida ka siis, kui kavatsetakse kasutada kondoomi, kuna see võib puruneda. Kondoomi tuleb kasutada selliste sugühenduste korral, kus peenis siseneb tuppe, pärasoolde või suhu. Muude seksuaalsete kontaktide puhul tuleb kasutada vaginaalset e. naiste kondoomi. Püsiravi ajal tuleb jätkata kondoomi kasutamist nii vaginaal- kui ka anaalseksi korral.*
8. *Hügieenitarbeid nagu žiletid või hambahari ei tohi teistega jagada.*
9. *Korduvülevaatustele tuleb ilmuda vastavalt arsti poolt määratud vajadusele.*

Kui mõni teile antud käitumisjuhistest on teie hinnangul väär, tuleb võtta ühendust maakonna nakkushaiguste arstiga.

Hiv, patientinformation 2016-05-03 – översättning till estniska

smittskyddsenheten

Centrallasarettet, 351 85 Växjö. ☎0470-588278